HÄMEENLINNAN
KAUPUNKI
Maatalous- ja lomituspalvelut

LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33 00023 Valtioneuvosto
kirjaamo.stm@stm.fi

19.6.2017

Hankenumero: STM 044:00/2016

HE:STÄ LAIKSI MAATALOUYRITTÄJÄN LOMITUSPALVELUISTA

Yleistä

Lomituspalvelu vaatii ja kaipaa uudista sekä uutta lainsäädäntöä. Vanha laki ei nykyisellään vastaa kehittyvän ja rakennemuutoksen pyörteissä olevan maatalouden tarpeisiin. Koska koko järjestelmä tulee ratkaisevasti muuttumaan lomituspalveluiden siirtyessä maakuntiin, on tämä oikea hetki myös muuttaa ja ajanmukaistaa lainsäädäntöä radikaalisti. Maatalouden rakennekehitys on ollut ja tulee olemaan kovaa. Laki pitää muuttaa sellaiseksi joka mahdollistaa kehittyvän maatalouden tukemisen, nykyisellä lomituspalvelulailla se ei enää tule onnistumaan.

Lainsäädännön selkeyttämisen ja yksinkertaistamisen näemme myös tärkeänä etenkin tulevissa maakunnissa. Mitä vähemmän jää tulkinnan varaa, sitä tasapuolisempaa palvelua tuotetaan valtakunnallisesti.

Emme lausu turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelulaista. Mielestämme on järkevää keskittää nämä asiat maakuntiin joissa asioita pääasiallisesti hoidetaan. Ja näihin korvamerkitty rahoitus on näin ollen perusteltua.

Lausuntomme keskittyy siis maatalousyrittäjien lomituspalvelulakiin.

1 Luku: Yleiset säännökset

4§ Maatalousyrittäjä

Irtautumisen MYEL-vakuutussidonnaisuudesta ja näin ollen elinkeinoverotuksen piirissä olevien yrityksien tuleminen lomituksen piiriin näemme positiivisena asiana tasapuolisen kohtelun takia sekä nykytilanteessa jossa olemassa olevat asiakastilat vähentyvät noin 10 % vuositahtia.

Hyvänä asiana näemme myös sen, että päätoimisuus edellytys jäisi pois laista. Nyt asiaa on miltei mahdotonta tarkastaa ja valvoa. Lisäksi ahkeruudesta sakottaminen on ollut käsittämätön asia nykyisessä laissa. Nykymaatalous pienehköllä tilalla edellyttää usein tilan ulkopuolella töissä käyntiä. Mielestämme on aivan perusteltua kuulua lomituksen piiriin jos hoitaa päivätyön lisäksi yli 6 kotieläinyksikön kotieläintilaa.

5§ Määritelmät

Hevosien osalta lomaoikeuden rajaaminen vain kasvatuksessa oleviin hevosiin on mielestämme välttämätöntä mikäli EVL-yritykset tulevat lomituksen piiriin. Sen sijaan säkäkorkeuden sitominen kotieläinyksikkölaskentaan on mielestämme kyseenalaista ja hankalaa valvoa sekä tarkistaa. Naudoissakin vasikka ja lihanauta kerryttävät saman verran kotieläinyksiköitä, miksei myös hevosissa.

9§ Sijaisapu

Järjestämisessä tulisi voida ottaa huomioon käytettävissä olevan henkilöstön määrä. Sijaisavut alkavat usein yllättäen ja kaikki maatalouslomittajat ovat lähtökohtaisesti töissä työvuoroluetteloiden mukaan. Sijaisapuja ei ole aina mahdollista saada järjestymään seuraavasta päivästä alkaen. Tämä tarkoittaisi sitä että henkilöstöä pitäisi pitää varalla, mikä on kallis ratkaisu eikä tule olemaan mahdollista myöskään maakunnissa.

2 Luku: Lomituspalvelut

6 § Vuosiloma

Tilakohtaisen vuosiloma katsomme olevan hyvä ratkaisu. Tämä tuo yhden yrittäjän tilat tasapuolisempaan asemaan ja poistaa väärinkäytöksiä eli ns. tuplalomien pitämistä. Kahden tai useamman yrittäjän tilalla on mahdollista järjestää vapautusta toiselta tai muilta yrittäjiltä päivittäisistä työtehtävistä joka tapauksessa joustavammin ja helpommin.

Tilakohtainen lomanpitovelvoite tuo toisaalta myös haasteita ja lisää järjestelmän haavoittuvuutta. Olisikin hyvä korostaa yrittäjän ja varahenkilöstön vastuuta, mikäli lomittaja esimerkiksi sairastuu lomituksen aikana. Lomituspalvelut eivät voi olla jatkossakaan yksin vastuussa kenenkään maatalousyrityksestä!

Ongelmia saattaa myös tulla siitä että usealla tilalla on lomitukselta kiellettyjä töitä työturvallisuuden takia, nämä tilat joutuvat nyt hoitamaan koneensa, laitteensa ja työskentelytilansa sellaisiksi että ne voidaan lomituksen kautta hoitaa. Tämä toisaalta lisää myös maatalousyrittäjien työhyvinvointia ja vähentää tapaturmariskejä.

Yksikössämme itsejärjestetyssä lomituksessa on noin 40kpl eli 20% tiloista. Ja jo nykytilanteessa yhden yrittäjän tiloja yksikössämme on 111kpl eli 52 % ja yhtäaikaisen

lomanpitovelvollisuuden piirissä on yhteensä noin 20 tilaa eli noin 10%. Myös vapaaehtoisesti yhtä aikaa lomiaan pitäviä (loman aikana 2 lomittajaa) on noin 20 kpl eli 10%. Eli tiloja jotka pitävät aina eri aikaan lomansa ei meidän yksikössämme ole kuin noin 10 %. Reilusti yli puolet meidän yksikössämme olevista maatiloista pitävät **kaikki** lomansa jo tällä hetkellä tilakohtaisena.

Lisäksi lomituspäivät lisääntyvät. Ne ketkä näkevät asian niin että lomituspäivät vähenevät todennäköisesti väärinkäyttävät lomiaan tällä hetkellä. Eli maatalouslomittaja tekee maatilalla molempien yrittäjien tehtäväosuuden, vaikka vain toisen loma kuluisi. Tämä on valtakunnallinen ongelma valitettavasti edelleen. Tätä tukee myös työryhmän huomio siitä, että yksi lomittaja hoitaa kahden yrittäjän tilalla työt nopeammin kuin laskennallisesti kahdelta ihmiseltä kuluu aikaa. Tosiasia kuitenkin on että kaikilla maatalousyrittäjillä tulisi lomapäiviä esityksen mukaan viisi lisää.

Tilakohtainen loma tukee myös lomittajien osa-aikaisuuden vähentämistä. Käytännössä kaikki lomittajat tuskin haluavat jatkossakaan tehdä täyttä työaikaa, mutta lomitus voidaan järjestää myös niin, että samalla tilalla toinen tekee pidempää ja toinen lyhyenpää päivää oman työosuusprosenttinsa mukaan, esimerkiksi jo tilan kokonaistyöaika on 13h voi 100% työskentelevä tehdä 7h45min ja osa-aikaisella prosentilla työskentelevä 5h15min.

Herää kysymys miksi itsehankitussa lomituksessa vuosiloma on tunteina mutta maakunnan järjestämässä lomituspalveluissa ei? Tunteina annettu vuosiloma tukisi myös maakunnan järjestämiä palveluja. Kesällä aikaa menee usein vähemmän ja maatiloilla tehdään joitakin töitä kerran viikossa joka käytännössä tarkoittaa ylitöitä aina tällaisen päivän osuessa kohdalle. Tietenkään tuntimäärää ei voisi jatkuvasti muutella, mutta loman varauksen yhteydessä voisi samalla varata myös haluamansa tuntimäärän ko. lomitusjaksolle. Mikäli aikaa menisi enemmän, myös tunnit kuluisivat. Ongelmaksi saattaisi muodostua se, että nopeammat lomittajat olisivat näin ollen kysytympiä töihin. Myös rajanveto siihen mistä syystä työaika ylittyy olisi haastavampaa. Tämä antaisi kuitenkin myös maatalousyrittäjille enemmän joustoa suunnitella lomansa ja tilakohtaista lomanpito pakkoa ei näin ollen syntyisi.

7 § Lisävapaa

Lisävapaan lisäys on hyvä asia. Kun tunteja lisätään, käytetään lisävapaata myös todennäköisesti enemmän lomituspäivän pidentämiseen eikä vain kokonaisina päivinä, varsinkin hinnan ollessa matalampi lomituspäivän pidentämisen yhteydessä. Tämä taas tukee maatalouslomittajien osa-aikaisuuden vähentämistä.

Lisävapaan lisäys helpottaa myös työnjohdon tehtäviä, koska lisävapaata voi tarjota hiljaisimpina kuukausina ja vapaata otetaan mahdollisesti helpommin lyhemmälläkin varoitusajalla kun tunteja on käytössä enemmän. Kysyntä ei lomituksessa ole

olleenkaan yhtä vilkasta kaikkina vuodenaikoina. Välillä on hiljaisia ja välillä todella vilkkaita aikoja.

10 § Sijaisapu työkyvyttömyyden perusteella

Sijaisavun saantia selkeytettiin jo edellisellä lakimuutoksella, mikä oli todella kaivattua. Tärkeää että sijaisapu perustuu myös jatkossa muulta taholta saatuun päätökseen (Suomesta myönnettyyn ansionmenetyskorvaukseen). Vähentää tulkinnan mahdollisuutta ja lisää valtakunnallisesti maatalousyrittäjien tasavertaista kohtelua.

18 § Vuosilomapäivän kesto

Vuosilomapäivän keston määrittely on lakiesityksessä mielestämme toinen kuuma peruna tilakohtaisen lomituksen lisäksi. Mitoitus ylipäätään on äärimmäisen hankala asia kun eläintenhoito on kyseessä, lisäksi ongelmia muodostuu kun joitakin töitä tehdään vain kerran viikossa ja käytännössä suunnitellaan kuitenkin jokaiselle päivälle sama tuntimäärä. Liukuman käyttö olisi varmaankin ainut ratkaisu aidosti tehokkaaseen työajankäyttöön.

Kuitenkin maatalousyrittäjien tasavertaisen kohtelun takia on tärkeää että työajamitoitukselle säädetään valtakunnallisesti käytössä oleva systeemi. TTS-Manager-ohjelma ei vastaa miltään osin todellisuutta työajanmitoituksessa, ohjelma laskee työajan standardi tilalle. Todellisuutta kuitenkin on, että kaikki kotieläintilat ovat hyvin erilaisia, eikä laskentaohjelma anna todellista kuvaa käytettävästä työajasta. Lisäksi ohjelmaa ei ole edes tarkoitettu lomituksen työajanmitoitukseen.

Kaavamainen kotieläinyksiköihin sidottu työajanmitoitus ainakin meidän yksikkömme osalta vastaisi melko lähelle todellisuutta. Työajat tippuvat eniten 20-40 yksikön tiloilla ja parsinavetoissa, joilla on käsityövaltaisia työmenetelmiä ja saattaa olla lomien väärinkäyttöäkin. Yhden yrittäjän tiloilla työajat olivat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta lähellä nykyistä mitoitusta. Osalla tiloista työaika myös lisääntyisi. Lisäksi järjestelmän tulisikin tukea nykymaataloutta ja kehittyviä tiloja, ne tilat joilla on järkevät ja tehokkaat systeemit hyötyvät tästä mitoitusmallista. Tärkeää on myös voida sopia kaavamaista mitoitusta lyhemmästä lomituspäivästä. Varsinkin lihasikalaoissa ja isoilla lihakarjatiloilla työajat voivat jopa kaksinkertaistua esitetyllä laskentamenetelmällä, jolloin on tärkeää että voidaan sopia lyhyemmästä ja todellista työaikaa vastaavasta lomituspäivästä.

Myös kannustinloukun poistaminen työntekijöiden palkkaamisen osalta näemme erittäin positiivisena asiana. Tilojen omat työntekijät ovat nykyaikaa suurissa maatalousyksiköissä. Maatalouslomittajat tekevät nyt varmasti käytännössä usein maatilan työntekijän vapaapäiviä, mikä ei lomituksen tarkoitus.

Jouston mahdollisuus työajanmitoitukseen on tärkeää säilyttää, mikäli tuotantotapa tai eläinmäärät muuttuvat ratkaisevasti kesken vuoden.

Maatalous- ja lomituspalvelut
Turuntie 4-6, 13130 Hämeenlinna
050 434 3580 (klo 9-14)
lomituspalvelut@hameenlinna.fi
www.hameenlinna.fi/lomitus

19 § Sijaisapupäivän kesto

Sijaisapupäivän kesto sen sijaan tulee käytännön ongelmaksi useamman yrittäjän tilalla. Esimerkiksi jos 2 yrittäjän tilalla työaika on 8h, yrittäjän sijaisapupäivän pituus olisi 4h. Tämä ei tue lomittajien työpäivän pidennystä mitenkään. Varsinkin jos lomitus pitää vielä hoitaa kahdessa erässä. (Tämä siis jo nykyisessä laissa oleva ongelma.)

Käytännössä järkevämpää olisi jos asiakkaalle näin sopiessa järjestettäisiin lomitusta esimerkiksi joka toinen päivä. Varsinkin pitkissä lomituksissa tulee suuria ongelmia, jos lomitusta järjestetään kolmekin vuotta 4h päivässä. Tai vaihtoehtoisesti sijaisapuoikeus saataisiin tunteja työosuusprosentin mukaan ja yrittäjä käyttäisi tunnit niin kuin parhaakseen katsoo, joka päivä tai vain muutamia päiviä viikossa.

Vähimmäistyöpäivän pituus on ajateltu minimi kotieläinyksikköön 6, joka tarkoittaa 3 tunnin lomituspäivää, on myös haastava, mutta toisaalta tarkoittaa vain 31 päivää vuodessa. Pitkät sijaisavut, joissa oikeus lomitukseen vain muutamaan tuntiin päivässä ovat hallinnollisesti todella haastavia.

Vuosilomapäivän ja sijaisapupäivän pitää myös tällä hetkellä olla saman pituiset. Käytännön ongelmana mikä meillä tuli eteen: Yrittäjän työosuusprosentin mukainen sijaisapupäivän kesto 6h. Sijaisapua ei saatu muuten järjestymään kuin että lomittaja kävi toiselta tilalta päivällä muutaman tunnin tekemässä appeen ja toinen yrittäjä teki kaikki muut työt. Tämä sopi kaikille erinomaisesti paitsi että sijaisapua ei voitu antaa koska sijaisapupäivän olisi pitänyt olla vuosilomapäivän mittainen eli 6h, käytännössä mahdollista oli järjestää vain maksimissaan 3h. Tämä ei tue käytännön toimintaa lainkaan. Yrittäjä olisi saanut tilalle apua muutaman tunnin tehtäviin joita toinen yrittäjä ei kyennyt hoitamaan ja maatalouslomittaja olisi saanut päivälle täyden työajan.

20 § Lomituspalvelutehtävät

Erittäin tärkeää että lakiin tulee maininta lomituspäivän pidennyksestä eläinsuojelullisista ja lomittajan työstä johtuvista syistä. Muuten vajaakuntoiset ja työtahdiltaan hitaammat lomittajat on vaikea työllistää. Kaikki ihmiset tekevät työtään eri tahtiin. 20 vuotias varmasti ripeämmin kuin 60 vuotias. Monella maatalouslomittajalla on raskaan työn takia myös sairauksia jotka hidastavat tai rajoittavat omalta osaltaan työntekoa. Työturvallisuudenkaan kannalta kiireessä työtä ei missään nimessä tulisi tehdä. Kiire lisää virheitä ja tapaturmariskiä merkittävästi.

21 § Valvontakäynnit ja varallaolo

Varallaolon ja valvontakäyntien tulo subjektiiviseksi oikeudeksi on maatalousyrityksen kannalta hyvä asia ja tukee automatisoituja tiloja. Käytännön ongelma saattaa tulla

työaikalakiin mahdollisesti tulevien muutoksien takia, kuten että varallaoloa ei saisi jatkossa sopia työsopimuksella. Maakunnille pitää saada sellaiset työkalut jolla palvelua on tosiasiallisesti myös mahdollista järjestää lainmukaisesti.

Luku 3: Maakunnan tarjoama lomitus

23§ Maakunnan velvollisuus tarjota lomitusta

Positiivista on esitys että lomitusta ei hoidettaisi yötyöaikaan. Koska yötyöhön ei voi ketään määrätä. Maatilojen vähetessä myös maatalouslomittajien jo valmiiksi pitkät työmatkat tulevat kasvamaan myös jatkossa. Työnantajan pitäisi pystyä huolehtimaan 11h lepoajasta ja tämä tulee ongelmaksi jos aamulla töihin pitää mennä ennen klo 6. Ja matkojen takia käyntimäärien rajaaminen kahteen kertaan on hyvin perusteltua.

Esimerkiksi jos tilalle matkaa tulee noin 50 km/suunta kertyy työmatkoja jo yhteensä 200km/vrk ja aikaa matkoihin menee yli 3h. Vaikka pyritään siihen että lomittaja saataisiin mahdollisimman läheltä, ei tämä aina ole mahdollista johtuen muun muassa erilaisista osaamistasoista.

Kohta 3)Tehtävät eivät ole normaaliin tuotantotapaan nähden poikkeuksellisia, antaa paljon tulkinnan varaa, olisi hyvä saada selvyyttä mitä käytännössä tarkoittaa.

30 § Lomittajan työturvallisuus ja työnjohto

On erittäin tärkeää että laissa säilytetään ko. pykälä. Työnantajan pitää voida huolehtia työntekijöiden työturvallisuudesta ja siitä voidaan huolehtia ainoastaan sillä että maatalousyritykseen pääsee työnjohto käymään. Hyvä asia on myös että lomitusoikeus voidaan evätä, mikäli maatalousyrityksessä ei ole turvallista työskennellä. Työnantajan pitää aina voida varmistaa työntekijöidensä turvallinen työskenteleminen!

Myös tarttuvat ja ilmoitettavat eläintaudit lomituksen esteenä näemme positiivisena asiana. Riski tautien leviämisestä muille tiloille vähenee ja vakavasti otettava asia on myös työntekijöiden altistaminen eläimistä ihmisiin tarttuviin tauteihin. Tämä lisäisi maatalousyrityksen motivaatiota saneerata ko. taudit tilalta.

31§ Muut lomitusta edeltävät ja lomituksen aikaiset maatalousyrittäjän toimet

Maatalousyrityksen varahenkilöjärjestelmää pitää korostaa. Tämä tilanne tulee erityisen tärkeäksi tilakohtaisissa lomissa.

4 Luku: Maatalousyrittäjän itse hankkima lomitus

On maatalousyrittäjän etujen mukaista pystyä valitsemaan kuuluuko itsehankittuun lomitukseen vai maakunnan järjestämien palveluiden piiriin. Itsehankittu lomitus on monelle tilalle parempi vaihtoehto ja tämä valinnan mahdollisuus tulee mielestämme säilyttää. Korvauksen korotus on myös paikallaan, että lomituspalveluyrityksiä on saatavilla myös jatkossa.

5 Luku: Palveluista perittävät maksut ja korvaukset

Palveluista perittävät maksut ja korvaukset: 38§, 39§, 40§ ja 41§

Esitetyt maksut palveluista ovat mielestämme hyvin alhaisia, mikä on maatalousyrittäjien kannalta tietenkin hyvä asia. Onko otettu huomioon että sijaisapujen käyttö todennäköisesti tulee lisääntymään, esimerkiksi alle 3-vuotiaan lapsen hoito, joka taas lisää kustannuksia. Toisaalta alhaiset maksut takaavat jokaiselle maatalousyrittäjälle mahdollisuuden lomituksen käyttöön.

Lisävapaan matalampi hinta lomittajan työpäivän pidentämiseen on kannatettava asia, kannustaa pitämään lisävapaata työpäivän jatkona eikä pelkästään kokonaisina päivinä.

Erinäiset säädökset

12§ Lomitusnetti

On todella tärkeää saada toimiva tietojärjestelmä. Koko lomitusuudistuksen suurin epävarmuustekijä Melan jäädessä pois on tietojärjestelmien toimivuus. Lomituspalvelut on ollut digitalisaatiossa aikaansa edellä Lomitusnetin ansiosta. Lomitusnettiin pääsevät työnjohto, maatalouslomittajat ja asiakkaat. Lomitusnettiin tallennetaan työvuoroluettelot, päätökset, tilojen tiedot ja aivan kaikki mitä lomituksessa tarvitaan. Lomitusnetti on jo nyt vanhentunut ja vaatisi niin suuria päivityksiä että järkevämpää olisi tehdä kokonaan uusi ohjelma. Kuitenkin myös maakuntien käyttöön tarvitaan lomitukselle toimiva tietojärjestelmä! Nyt vaikuttaa siltä että siirrymme takaisin 2000 luvun alkuun ja Excelin sekä ruutuvihkojen käyttöön.

Muuta

Eläkekulut (esim. varhemaksut)

Mitä tapahtuu muista kunnista nykyisiin paikallisyksiköihin siirtyneille eläkeperusteisille maksuille? Siirtyvätkö maakuntiin vai jäävätkö nykyisen kunnan/kaupungin maksettaviksi. Kyseessä on isoja summia, koska lomitusyksiköitä on yhdistetty paljon.

Maatalous- ja lomituspalvelut
Turuntie 4-6, 13130 Hämeenlinna
050 434 3580 (klo 9-14)
lomituspalvelut@hameenlinna.fi
www.hameenlinna.fi/lomitus

HÄMEENLINNAN KAUPUNKI
Maatalous- ja lomituspalvelut

LAUSUNTO

Lopuksi

Kun lisärahaa ei saada on uudistuksia tehtäessä säästettävä jostain. Mielestämme tilakohtaisen loman haitat jäävät pienemmiksi kun saavutetut hyödyt.

Nyt vielä löytyy käsityövaltaisa maatiloja joita uusi työajanmitoitusjärjestelmä ei tue. Tilojen on kuitenkin mahdollista ostaa lisävapaata työajan pidennykseksi myös jatkossa. Lomitusjärjestelmän tulee myös tukea uudistuvaa ja kehittyvää maataloutta, jota ovat automaation varallaolo ja valvontakäynnit.

Työaikoihin tarvitaan tulevaisuudessa myös joustoa. Uusissa automatisoiduissa tuotantolaitoksissa ei tehdä samoja töitä joka päivä, kerran viikossa tehtäviä töitä on paljon. Liukuman käyttö lomitukseen toisi apua tähän ongelmaan. Mitoitus minuuteilleen on muutekin mennyttä maailmaa, nykyään työelämässä suositaan joustoa, mutta lomituksessa tuijotetaan edelleen minuutteja. Työajankäyttö olisi myös tehokkaampaa kun töitä tehtäisiin silloin kun niitä on ja lähdettäisiin kotiin kun ei ole. Nähdäksemme myös moni maatalouslomittaja on tällä kannalla. Työajanmitoitus ja minuuttien kyttääminen työllistävät myös kohtuuttomasti hallintoa siihen nähden mitä säästöä tai etua sillä saavutetaan.

Kokonaisuutena Lomituspalveluiden tärkeimmän työtehtävän pitäisi kuitenkin olla vapauttaa maatalousyrittäjä päivittäin välttämättömistä kotieläintenhoitotöistä.

Hämeenlinnan kaupungin hallintosäännön 2 luvun 14 §:n mukaan apulaiskaupunginjohtaja voi antaa kaupunginhallituksen puolesta lausuntoja ja selvityksiä.

HÄMEENLINNAN KAUPUNKI

Hämeenlinnassa 19.6.2017

Juha Isosuo
apulaiskaupunginjohtaja

Jyri Nuojua
kaupunginlakimies

Maatalous- ja lomituspalvelut
Turuntie 4-6, 13130 Hämeenlinna
050 434 3580 (klo 9-14)
lomituspalvelut@hameenlinna.fi
www.hameenlinna.fi/lomitus